

การท่องเที่ยวด้านศาสนาเชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญ
วัดพรหมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

Spiritual Religious Tourism to Promote Pilgrimage Routes
Phrom Surin Temple Mueang District Surin Province

เกริกวุฒิ กันเที่ยง^{1*} ยโสธรา ศิริภาพระภากร^{2*} น้ำฝน จันทน์นวล³ และสุริยา คลังฤทธิ์⁴
Kroekwut Kanthiang¹, Yasothara Siriphaprapagon^{2*}, Namfon Channaul³
and Suriya Klangrit⁴

Received : January 23, 2024; Revised : October 15, 2024; Accepted : December 27, 2024

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มุ่งเน้นการท่องเที่ยวด้านศาสนาเชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญ วัดพรหมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านจิตวิญญาณ การสักการะพระพุทธรูป การไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และเสริมสิริมงคล การท่องเที่ยวด้านศาสนาเชิงจิตวิญญาณ การได้รับความรู้ด้านหลักธรรมและคำสอน การเรียนรู้ความเป็นมา รวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และพักผ่อน ปฏิบัติธรรม

^{1,3}วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย; College of Industrial Technology and Management, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand.

²รองผู้อำนวยการสำนักงานสำนักปฏิบัติธรรม แห่งที่ 2 วัดป่าโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์; Deputy Director of the 2nd Dhamma Practice Office, Wat Pa Yotha Prasit, Nok Mueang Subdistrict, Mueang Surin District Surin Province, Thailand.

⁴นักวิชาการอิสระ บ้านศาลาสามัคคี ตำบลบ้านขบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์; Independent Academic, Ban Sala Samakkhi, Ban Chob Subdistrict, Sangkha District, Surin Province, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : yasotharar.s@gmail.com

Citation : Kanthiang, K., Siriphaprapagon, Y., Channaul, N. & Klangrit, S. (2024). Spiritual Religious Tourism to

Promote Pilgrimage Routes Phrom Surin Temple Mueang District Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.42>

กิจกรรมต่าง ๆ ได้ เพราะวัด มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของนักท่องเที่ยวจากการเผยแพร่ไปตามสื่อต่างๆ เมื่อวิเคราะห์คุณค่าที่ได้จากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน พบว่า (1) คุณค่า พบว่าทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำถิ่น อาจเป็นสิ่งมีความรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา สถานที่ เจดีย อนุสรณ์บุรพจารย์สิ่งที่ได้ทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชน จากการนำความโดดเด่นของพื้นที่ให้มาพัฒนา เป็นอย่างสร้างสรรค์ในด้าน ประเพณี วัฒนธรรม ความ เป็นมาให้หลากหลายมิติ (2) คุณค่าที่เกิดจากการท่องเที่ยว ผู้เที่ยวได้รับการพัฒนาในด้านจิตใจทำให้ได้รับความรู้ เป็นการช่วยควบคุมจิตและพฤติกรรมได้ในระดับหนึ่ง ทำให้เกิดในด้าน สุนทรียศาสตร์ด้วยทางหนึ่งในขณะการท่องเที่ยวและจิตใจที่เอื้ออิม (3) คุณค่าทางอิทธิพลของ สถานที่พบว่ามีความสำคัญทำให้เกิดพลังในด้านต่างๆ ทำให้ผู้คนได้ปฏิบัติตาม คล้อยตาม เห็นตาม มีความเชื่อในความคุณงามความดี (4) คุณค่าด้านการพัฒนาให้เกิดความน่าสนใจ ดึงดูด เพื่อเข้ามา ศึกษา เรียนรู้ ได้แก่ การจัดสถานที่ให้ร่มรื่น (5) คุณค่าด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

คำสำคัญ (Keywords) : การท่องเที่ยวด้านศาสนาเชิงจิตวิญญาณ, การส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญ, วัดพรหมสุรินทร์, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

This article focuses on Spiritual religious tourism To promote pilgrimage routes Phrom Surin Temple, Mueang District, Surin Province Benefits of spiritual cultural tourism Worshipping Buddha statues Worshipping sacred things and enhancing good fortune Spiritual religious tourism Obtaining knowledge of principles and teachings Learning the history Including the filming of cultural heritage, local wisdom, etc., Phrom Surin Temple, Nai Mueang Subdistrict, Mueang District, Surin Province. It is an important strategic point that is beneficial to development as a source of learning and relaxation, practicing Dhamma, and various activities because the temple is outstanding and has the local identity of Surin Province. and is well known among tourists from being published in various media When analyzing the value of the role that tourism plays in the community, it was found that (1) the value was found to create local identity. It may be an object of knowledge, a source of religious learning, a place of worship, a pagoda, a memorial to an ancient master,

Citation : เกริกวุฒิ กันเที่ยง, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, น้าฝน จันทน์นวล และสุริยา คลังฤทธิ์. (2567). การท่องเที่ยวด้านศาสนา

เชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญวัดพรหมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์ วิชาการ. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.42>

something that has generated income for the community. From bringing the uniqueness of the area to develop It is creative in terms of traditions, culture, history, giving many dimensions. (2) Values arising from tourism. Travelers are developed mentally, allowing them to gain knowledge. It helps control the mind and behavior to a certain extent. It creates an aesthetics in one way in the tourism group and a happy mind. (3) The influence value of a place is found to be important, causing power in various aspects. Make people follow, follow, follow and have faith in goodness. (4) Development value to make it interesting and attractive to come to study and learn, including arranging a shady place. (5) Value Promoting tourism to the community

Keywords : Spiritual Religious Tourism, Promotion of Pilgrimage Routes, Phrom Surin Temple, Surin Province

บทนำ (Introduction)

ยุคปัจจุบันการให้ความสำคัญและค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านทางศาสนามากขึ้นเช่น การแสวงบุญ กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเสริมความเป็นสิริมงคล สายมูเตลู (ของขลัง) พร้อมทั้งยังได้รับความรู้ด้านความเป็นมาของสถานที่นั้น ๆ ยังเป็นการได้เห็นทางด้านศิลปะท้องถิ่น (Art) วัฒนธรรมพื้นบ้าน (Culture) ประเพณีของชุมชน (Tradition) รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านด้วยและทุกวันนี้จะมากขึ้นมีการตื่นตัวในแต่ละพื้นที่ที่พยายามพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และจุดกำเนิดท้องถิ่นถือเป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและยังเป็นการส่งเสริม ดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศได้พยายามที่จะส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ของประเทศตนเองให้มีมิติที่หลากหลาย นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถสร้างรายได้และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมระดับ ชุมชน สังคม และระดับภูมิภาค แล้วการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอด ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาให้คงอยู่ได้ (ยโสธรา ศิริภาพรรณ และคณะ, 2562 ก : 1 - 2) ในด้านกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงได้รับความสนใจเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

Citation : Kanthiang, K., Siriphapragon, Y., Channaul, N. & Klangrit, S. (2024). Spiritual Religious Tourism to

Promote Pilgrimage Routes Phrom Surin Temple Mueang District Surin Province. **Journal of Academic Surindra Rajabhat.** 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.42>

ภูมิภาค มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนกัน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ตำนาน เรื่องเล่า ความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิต เป็นต้น และได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลาหลายยุคสมัย ดังนั้น บทความวิชาการนี้จะเน้นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวตามเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนาและจิตวิญญาณของผู้ที่เข้าชม ถือเป็นการท่องเที่ยววัฒนธรรมอีกทางหนึ่งที่น่าสนใจ เพื่อการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนากิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยจะแสดงถึงแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวตามเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนาและความรู้สึกทางด้านจิตวิญญาณของตนเอง โดยคำนึงถึงคุณค่า ความเข้าใจ พร้อมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ ถือเป็นการเปิดโลกทัศน์ พร้อมได้ร่วมศึกษาไปพร้อม ๆ กันกับผู้พาเที่ยวและที่สำคัญได้คุณค่าด้านคำสอน แนวทาง ข้อประพจน์ ความรู้ พร้อมความเข้าใจที่สำคัญ คำสอนทางศาสนาและการพักผ่อน ผ่อนคลายอารมณ์ด้วย และยังเป็นแนวทางการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่ชุมชนของตนเองด้วย เป็นจุดยุทธศาสตร์หนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาและส่งเสริมทางจิตวิญญาณสิ่งสำคัญ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนา ชุมชน สังคม มนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมชุมชน ได้องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคมชุมชนโดยสถาบันที่ยึดมั่นที่มีคุณค่า เป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี หรือขนบธรรมเนียมและประเพณีและด้านศาสนาด้วยก็ตาม

การท่องเที่ยวด้านศาสนาเชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญ วัดพรหมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญทั้งนี้ยังเป็นการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ยังเป็นจุดที่ตั้งระหว่างคู่มือเมืองขึ้นใน ถือเป็นบริบทที่จะได้เล่าถึงพัฒนาการในพื้นที่โบราณแห่งนี้ไปด้วย และเป็นเส้นทางสำคัญของชาวพุทธที่เดินทางมากราบนมัสการหลวงพ่อที่วัดพรหมสุรินทร์จะมีผู้คนมาเยอะในช่วงวันสำคัญและวันหยุด อีกทั้งยังเป็นที่พักรับประทานอาหารด้วยเนื่องจากการปลูกต้นไม้ร่มรื่น เป็นที่พักผ่อน มีจุดแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพักผ่อนที่พร้อมให้บริการไปในตัว ทั้งนี้บทความนี้นำเสนอจุดสำคัญที่นอกเหนือจากจุดนี้เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่หลากหลายพร้อมการได้รับความสำคัญ พร้อมความหมายที่มีผลสะท้อนถึงจิตวิญญาณ ให้ผู้แสวงบุญผู้เที่ยวได้เกิดความทราบตามคำสอน และผ่อนคลาย ได้ความรู้ ได้รับผลประโยชน์สูงสุด จาก

Citation : เกริกภูมิ กันเที่ยง, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, น้าฝน จันทน์นวล และสุริยา คลังฤทธิ์. (2567). การท่องเที่ยวด้านศาสนา

เชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญวัดพรหมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์ วิชาการ. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.42>

บทความนี้น่าจะมีส่วนเพื่อสร้างความเข้าใจต่อนักท่องเที่ยว และเข้าใจความหมายในลักษณะการท่องเที่ยวด้านศาสนาทางจิตวิญญาณทั้งยังทำให้ทราบถึงความสำคัญด้านคำสอน เพื่อส่งเสริมวัดพรหมสุรินทร์ เป็นอีกหนึ่งพื้นที่สำคัญที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางจิตวิญญาณผ่าน การสร้างแหล่งมหรสพทางวิญญาณขึ้น เพื่อเป็นสื่อและสะท้อนความหมายต่อกลุ่มผู้สนใจในพื้นที่และเป็นแหล่งหนึ่งที่มีประโยชน์ที่เกิดจากพระพุทธศาสนาและแหล่งผู้นำขึ้นในของพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัจจุบันการแข่งขันในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตนจำหน่ายเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง สอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative economy) ที่กำลังมาแรง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคืออะไร การท่องเที่ยวแบบไหนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเทศต่าง ๆ ในโลก มีนโยบายอย่างไรกับรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าว ยโสธรา ศิริภาพระภากร และคณะ (2562) : 2 - 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเน้นเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันและยุโรป ที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรมและสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น ๆ รวมถึงการซื้อขายของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมละงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ การท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าว เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนอกจากนี้ กฤษณ์นัท แสงมาศ และคณะ (2561 : 52) อธิบายการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมประกอบด้วย ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ ภาษาและวรรณกรรม วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่าง ๆ และลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนาถือเป็นการสร้างรายได้ด้วยทางหนึ่งและยังเป็นที่ถูกได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ต่างถิ่น ต่างแดน ให้เข้ามาศึกษาและอาจเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวด้วยตามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีหมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทาง ศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสม และถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมาแหล่ง

Citation : Kanthiang, K., Siriphrapagon, Y., Channual, N. & Klangrit, S. (2024). Spiritual Religious Tourism to

Promote Pilgrimage Routes Phrom Surin Temple Mueang District Surin Province. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.42>

ท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วยงานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดง ศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกายภาษา ชนเผ่า เป็นต้น

การสร้างกำไรจากมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณและการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กันการรักษามรดกวัฒนธรรมเป็นประโยชน์ด้านองค์ความรู้และการให้คุณค่าแก่สังคม ในขณะที่การพัฒนาการท่องเที่ยวนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน การจัดหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้แนวคิดหลักเพื่อใช้ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมประกอบด้วยแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและแนวคิดเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แต่ละแนวคิดจะประกอบด้วยกลยุทธ์และแนวทางสนับสนุนที่จะนำไปสู่การจัดการมรดกวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมเป็นไปอย่างเหมาะสม ได้แก่

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีท้องถิ่น พื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรีย์ศิลปะเพื่อศึกษาด้านความเชื่อและการยอมรับนับถือการเคารพในพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/ Village Tourism) การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะมีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ ผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจใน

Citation : เกริกภูมิ กันเที่ยง, ยโสธรา ศิริภาพระการ, น้ำฝน จันทน์นวล และสุริยา คลังฤทธิ์. (2567). การท่องเที่ยวด้านศาสนา

เชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญวัดพระมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์

วิชาการ. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.42>

วัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนากับมิติด้านจิตวิญญาณ

การท่องเที่ยวด้านจิตวิญญาณสามารถอธิบายได้ว่า รูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยว หรือ ที่รู้จักในลักษณะของทัวร์ท่องเที่ยวตามวัดต่าง ๆ โดยใช้ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนธรรมและเรื่องราวเกี่ยวกับพระเป็นสิ่งที่ดึงดูด หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ ความหมายของมนุษย์ การประทำ และปรัชญาชีวิตเป็นสิ่งที่ดึงดูด (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2559 : 2) วัดพระมหาสุริยบท อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จะมีหลวงพ่อเป็นสิ่งที่ดึงดูด และบริบทสถานที่ที่พยายามรักษาให้เป็นธรรมชาติมีต้นไม้ ดอกไม้ การจัดสวน การสร้างรูปพญานาคราช และรูปเคารพอื่น ๆ และลานมหรสพทางจิตวิญญาณ ในด้านเหตุผลนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปไหว้รูปเคารพ และเหมือนหลวงพ่อเป็นการแสดงความระลึกถึงบุคคลต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อจะได้เป็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติธรรมตามต้นแบบนั้นเส้นทางแสวงบุญควรมีองค์ประกอบ ทาน ศีล ภาวนา ปัญญา (วนิดา ขำเขียว, 2558 : 131) โดยทาน ศีลภาวนา เรียกว่า บุญสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับไตรสิกขา โดย “ทาน” คือ การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน เพื่อช่วยเหลือกัน เพื่อยึดเหนี่ยวสังคมและเพื่อส่งเสริมความดีงามและการทำสิ่งดี “ศีล” คือ ความมีระเบียบในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม พูดอีกอย่างได้แก่ ความมีวินัยและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาในการอยู่ร่วมกัน “ภาวนา” คือ การทำให้เกิดให้มีขึ้นทำให้ เป็นขึ้นสิ่งที่ยังไม่เป็นที่มั่นเป็นสิ่งที่ยังไม่มีก็ทำให้มันมีขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552) โดยวัดพระมหาสุริยบท พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบแสวงบุญและผสมผสานกับธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากมีลานมหรสพทางวิญญาณเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาเที่ยวชม และรูปเคารพอีกทั้งทางวัด ได้จัดวางรูปแบบ การบูชาในจุดต่าง ๆ การทำทาน รักษาศีล สามารถเป็นที่ผ่อนคลายทางอารมณ์ได้ทั้งยังเป็นพื้นที่สวดมนต์และภาวนาตามโอกาสต่าง ๆ

ความเป็นมาของวัดพระมหาสุริยบท

ประวัติความเป็นมาของวัดโดยละเอียด วัดพระมหาสุริยบท เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่มืองวัดหนึ่งของเมืองสุรินทร์ สร้างประมาณ 300-500 ปี มาแล้ว ชื่อเดิม ชื่อวัดทักษิณณรงค์ คนแก่อายุ 70 ปี

Citation : Kanthiang, K., Siriphrapagon, Y., Channaul, N. & Klangrit, S. (2024). Spiritual Religious Tourism to

Promote Pilgrimage Routes Phrom Surin Temple Mueang District Surin Province. Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.42>

ขึ้นไป ที่อยู่ในตัวเมืองหรือนอกเมืองไกลออกไป เมื่อพูดถึงวัดพรหมสุรินทร์ ก็ไม่ค่อยรู้จักพอบอกว่า วัดทักษิณณรงค์ จะรู้จักดี เป็นวัดที่มีกำแพงเมืองเก่าอยู่ด้านทิศเหนือมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่และสวยงามอยู่ในอุโบสถเป็นคำบอกเล่าของคนแก่โบราณ อนึ่ง ในระยะเวลาที่ท่านพระครูบวรวิชาญาณ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดพรหมสุรินทร์เป็นท่านได้พิจารณาเห็นว่าสถานที่ตั้งวัดยังคับแคบไม่สะดวกและไม่เพียงพอต่อการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทั้งด้านถาวรวัตถุและด้านการศึกษาของพระภิกษุสามเณร จึงได้สละทุนทรัพย์ส่วนตัวซื้อที่ดินเพิ่มอีกจำนวน 3 แปลง และเสียสละที่ดินส่วนตัวอีกจำนวน 1 แปลง นับว่าท่านเป็นพระสงฆ์ผู้เสียสละและได้ทำคุณประโยชน์แก่พระศาสนา มีพระครูบวรวิชาญาณเป็นเจ้าอาวาสช่วง พ.ศ. 2500-2525 และพระราชสุตาลังการ (ฉัตร สจจวโร) เป็นเจ้าอาวาสในช่วง พ.ศ.2526 – ปัจจุบัน ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์และ เจ้าอาวาสวัดพรหมสุรินทร์

ภาพที่ 1 พระพุทธรูปภายในพระอุโบสถ

ที่มา : เกริกวุฒิ กันเที่ยงและคณะ

1. พระอุโบสถมีพระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นพระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง 35 นิ้ว สร้างด้วยทองสัมฤทธิ์ทั้งองค์ลักษณะแบบสมัยโบราณ ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนฐานเรียบ รอบฐานมีจารึกอักษรขอม 1 บรรทัด พระพักตร์เป็นสี่เหลี่ยม มีไรพระศก ขมวดพระเกศาเล็กเป็นหนามขนุน พระรัศมีเป็นรูปดอกบัว พระขนงโก่ง พระเนตรเหลือบต่ำ พระกรรณยาว ครองจีวรห่มเฉียง ชายสังฆาฏียาวปลายตัดตรง นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน พระหัตถ์ขวาวางคว่ำอยู่กึ่งกลางพระขนุน พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลลา มีเหตุการณ์สำคัญคือ วันที่ 30 เมษายน 2512 โดยพลตำรวจตรีวิเชียร ศรีมันตร ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เป็นประธาน วางศิลาฤกษ์อุโบสถ พ.ศ. 2517 จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีประธานยกช่อฟ้าอุโบสถ วันที่ 22 พฤษภาคม 2539 เวลา

Citation : เกริกวุฒิ กันเที่ยง, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, น้าฝน จันทน์นวล และสุริยา คลังฤทธิ์. (2567). การท่องเที่ยวด้านศาสนา

เชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญวัดพรหมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์

วิชาการ. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.42>

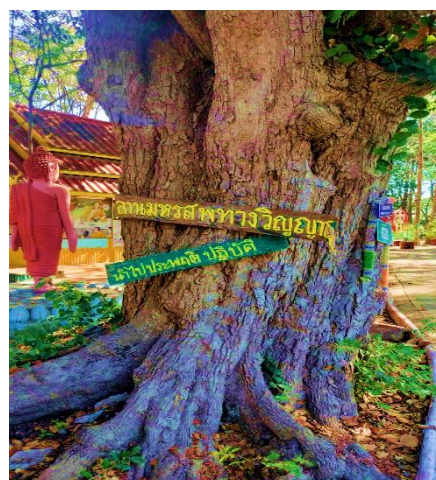

16.15 น. พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงพระโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ปัจจุบันทรงเป็นพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เสด็จแทนพระองค์ทรงตัดหวายลูกนิมิต

2. ลานมหรสพทางวิญญาณ สามารถอธิบายเพื่อความเข้าใจ คือ มหรสพทางวิญญาณเป็นที่ให้ความรู้ และเพลิดเพลิน เพื่อดวงตาเห็นธรรม วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร มีรูปปั้นเพื่อสื่อความหมายทางจิตวิญญาณ ดังมีท่านพุทธทาส เคยกล่าวว่า “ดูให้ออกสักรื่อง ก็คุ้มค่าที่มาที่นี่” รอบๆ ลานมหรสพประดับด้วย ภาพปูนปั้น ฝีมือพระภิกษุ ซึ่งจำลองจากพุทธประวัติ เทวดา พระอรหันต์ มนุษย์ผู้ทำบาป ดังนี้

ภาพที่ 2 พระพุทธรูปปางเสด็จจากสวรรค์
ที่มา : เกริกวุฒิ กันเที่ยง และคณะ

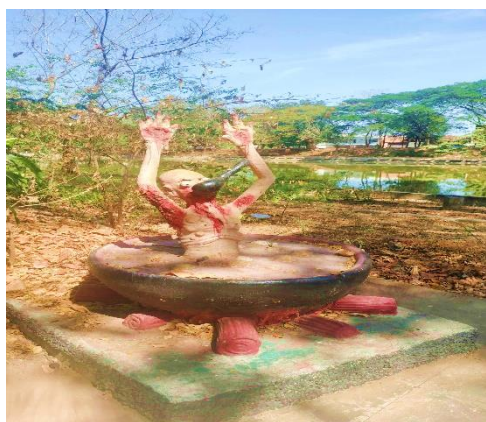
ภาพที่ 3 ป้ายบอกจุดพื้นที่มหรสพทางวิญญาณ

ภาพที่ 4 บริบทพื้นที่มหรสพทางวิญญาณ
ที่มา : เกริกวุฒิ กันเที่ยงและคณะ

ภาพที่ 5 มนุษย์ผู้ตกนกรับผลกระทบ

ภาพที่ 6 มนุษย์ผู้ตกนกรับผลกระทบทางปาก
ที่มา : เกริกวุฒิ กันเที่ยง และคณะ

ภาพที่ 7 มนุษย์ผู้ตกนกรับผลกระทบ

Citation : เกริกวุฒิ กันเที่ยง, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, น้ำฝน จันทน์นวล และสุริยา คลังฤทธิ์. (2567). การท่องเที่ยวด้านศาสนา

เชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญวัดพรหมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์

วิชาการ. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.42>

ภาพที่ 8 มนุษย์ผู้ตักนกรับผลกระทบ
ที่มา : เกริกวุฒิ กันเที่ยง และคณะ

ภาพที่ 9 นางจินจมาวิกาสถูปนกรรับผลกระทบ

ผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจในศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับกิจการของวัดและกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป โดยวัดพรหมสุรินทร์เป็นตัวอย่างหนึ่งที่จัดกิจกรรมหลากหลายตลอดทั้งปี ทำให้เกิดความเข้าใจในบทบาทของวัดในด้านการปกครอง การส่งเสริมการศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการดำเนินงานของวัดมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป ซึ่งใช้หลักศาสนาพุทธและวัฒนธรรมเป็นสื่อสัมพันธ์ในการสร้างความร่วมมือ กิจกรรมเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนอย่างมาก

2. ด้านประชาชนที่เข้ามาท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดึงดูดผู้ที่มีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ โหราศาสตร์ และความโชคดี โดยประชาชนมักเดินทางมาสักการะและขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเสริมความมั่นคงในชีวิตและความสำเร็จ การเข้าร่วมกิจกรรมในวัดช่วยให้ผู้คนมีโอกาสรู้และเข้าใจถึงความศักดิ์สิทธิ์และขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

3. ด้านพุทธวิทยา: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นการเสริมสร้างความผูกพันระหว่างมนุษย์กับพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ทำให้ผู้คนเกิดศรัทธาและความ

เชื่อในคุณงามความดี ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของพุทธวิทยา กิจกรรมเหล่านี้มักจัดขึ้นเพื่อเป็นการอุทิศและบูชาพระพุทธรูป ทำให้ผู้เข้าชมมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาและคำสอนของพระพุทธรูปในเชิงลึก

4. ด้านศิลปะและวัฒนธรรมภายในวัด: วัดพรหมสุรินทร์เป็นแหล่งศิลปะและวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ ภายในอุโบสถมีพระพุทธรูปโบราณและสิ่งก่อสร้างที่สวยงาม ทำให้วัดนี้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในชุมชน การเข้าชมและศึกษาศิลปะโบราณในวัดช่วยให้ผู้คนได้ชื่นชมความงดงามและเรียนรู้ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. ด้านวิถีชีวิตและศีลธรรม: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติทางศาสนาช่วยส่งเสริมวิถีชีวิตที่มีศีลธรรมและการปฏิบัติตามหลักศาสนา ซึ่งมีความเชื่อว่าหากปฏิบัติตามหลักคำสอนแล้วจะนำมาซึ่งความสำเร็จและความสมหวังแก่ผู้ปฏิบัติ การเรียนรู้วิถีชีวิตที่มีศีลธรรมทำให้ผู้เข้าชมสามารถนำหลักคำสอนทางศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ภูมิจิต เรืองเดช, 2542 : 17-18)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางศาสนานั้นไม่ได้เป็นเพียงแค่การท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลิน แต่ยังเป็นช่องทางที่ช่วยให้ผู้คนได้เรียนรู้และเชื่อมโยงกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีคุณค่า ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจในมิติที่ลึกซึ้งมากขึ้น และเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้คนในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนา

1. **คุณค่าด้านเอกลักษณ์ท้องถิ่น:** การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนามีบทบาทสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น เช่น เป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมของพื้นที่ ช่วยเผยแพร่และอนุรักษ์สถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น เจดีย์ วัด และอนุสรณ์สถานของบูรพาจารย์ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยการนำจุดเด่นของพื้นที่มาพัฒนาให้มีความสร้างสรรค์ในด้านประเพณี วัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาอย่างหลากหลายมิติ

2. **คุณค่าด้านการพัฒนาจิตใจของนักท่องเที่ยว:** การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนาช่วยเสริมสร้างการพัฒนาจิตใจของผู้เข้าชม ทำให้พวกเขาได้รับความรู้และความเข้าใจในศาสนาและวัฒนธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้คนสามารถควบคุมจิตใจและพฤติกรรมของตนเองได้ใน

ระดับหนึ่ง การได้สัมผัสกับความงดงามทางศิลปะและธรรมชาติในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ยังช่วยเสริมสร้างสุนทรียศาสตร์และเติมเต็มจิตใจให้อิ่มเอิบ

3. คุณค่าด้านอิทธิพลของสถานที่: สถานที่ทางศาสนามีอิทธิพลทางความเชื่อและจิตใจต่อผู้คนอย่างมาก ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติตามแนวทางความดีงาม โดยเฉพาะในด้านการดำเนินชีวิต สถานที่ศักดิ์สิทธิ์มีบทบาทในการส่งเสริมให้บุคคลมีความศรัทธาและปฏิบัติตามหลักการศาสนา เว้นจากข้อห้าม และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมและชุมชน ซึ่งส่งผลให้บุคคลมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น (ไกรภพ สารกุล, 2554 : 51)

4. คุณค่าด้านการพัฒนาสถานที่ให้มีความน่าสนใจ: การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาให้มีความร่มรื่นและสวยงามเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้มาเยือน เช่น การจัดแต่งสถานที่ด้วยต้นไม้ ดอกไม้ และหินล้านปีในจุดต่างๆ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยสร้างบรรยากาศที่น่าชื่นชม แต่ยังช่วยให้สถานที่นั้นกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจสำหรับผู้มาเยี่ยมชม

5. คุณค่าด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชุมชน: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวและการอนุรักษ์วัฒนธรรมทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว (พระมหาถนอม อานนโท, 2560 : 25-26)

บทสรุป (Conclusion)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนาได้รับความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญมากยิ่งขึ้น การเดินทางเพื่อแสวงบุญและไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเสริมสิริมงคลได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้และศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ นักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ได้รับความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังได้สัมผัสกับศิลปะท้องถิ่น ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ กระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเติบโตขึ้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งประกอบไปด้วยประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการท่องเที่ยวเหล่านี้ไม่เพียงแต่

เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้เท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างสติและปัญญาผ่านการได้สัมผัสกับสถานที่และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา เทพเจ้า และมนุษย์ในบริบทของประวัติศาสตร์และศิลปะ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนาเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมได้ศึกษาและเข้าใจถึงคุณค่าของสังคมและชุมชนผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่งดงามก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เข้าชมสัมผัสถึงจิตวิญญาณและความลึกซึ้งของสถานที่นั้นๆ นักท่องเที่ยวจึงไม่เพียงแค่ออกเดินทางเพื่อพักผ่อน แต่ยังได้รับประโยชน์ในแง่ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเข้าถึงความงดงามทั้งทางกายภาพและจิตวิญญาณของพื้นที่ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤษณ์ น. แสงมาศ, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุทัศน์ ประทุมแก้ว, สุริยา คลังฤทธิ์ และ สำเร็จ อินทยง. (2561). การพัฒนาระบบ GPS เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปราสาทโบราณจังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. 293 หน้า.
- ไกรภพ สารกุล. (2554). เจาะอารยธรรมโบราณขอมพันปี. กรุงเทพฯ : พรอสเพอร์ เซอร์วิส ชัฟฟลาย.
- ภูมิจิต เรืองเดช. (2542). วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : เอกสารซีพี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2552). ชีวิตที่ดีงาม : หลักการทั่วไปของการปฏิบัติธรรม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/a_fruitful_and_harmonious_life_the_basic_principles_of_dhamma_practising.pdf. สืบค้น 14 มิถุนายน 2563.
- พระมหาถนอม อานนโท. (2560). คุณค่าและอิทธิพลของปราสาทขอม. นครปฐม : โรงพิมพ์สาละพิมพ์การ.
- ยโสธรา ศิริภาพระภากร. (2562). รายงานผลการสำรวจเส้นทางแสวงบุญสู่วัดไพรพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษ. สุรินทร์. 28 หน้า.

Citation : เกริกภูมิ กันเที่ยง, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, น้าฝน จันทน์นวล และสุริยา คลังฤทธิ์. (2567). การท่องเที่ยวด้านศาสนา

เชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญวัดพรมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์ วิชาการ. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.42>

ยโสธารา ศิริภาพระภากร, สุพัตรา วยะละน, ทิตยาวิดี อินทรากร, กฤษนันท์ แสงมาศ และ สุริยา คลังฤทธิ์. (2562). จุฑยทธศาสตร์เส้นทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองระหว่างสองประเทศสู่การบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางอริยธรรมขอมโบราณ อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. ในการประชุมวิชาการระดับชาติศรีโคตรบูนณ์ศึกษา ครั้งที่ 1 “แลสายน้ำโขงกับงานวัฒนธรรมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”, 2 พฤษภาคม 2562. 635 - 645. นครพนม : มหาวิทยาลัยนครพนม.

ยโสธารา ศิริภาพระภากร, พระสำเร็จ อินทยุง, สุพัตรา วยะละน, สุทัศน์ ประทุมแก้ว และ สุริยา คลังฤทธิ์. (2562). การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวตามเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา : กรณีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนา วัดโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง สุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. ในการประชุมวิชาการระดับชาติการท่องเที่ยวและการโรงแรมรวมสมัย ครั้งที่ 6 “ท่องเที่ยวโรงแรม รวมเสริม รวมสร้าง รวมสมัย”, 6 มิถุนายน 2562. 278 - 286. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วนิดา ขำเขียว.(2558). การท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญทางพระพุทธศาสนา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 11(21) : 123 - 134.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2559). สรุปโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2558. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.m-culture.go.th/surin/images/Book/Sawangboon.pdf>. สืบค้น 14 มิถุนายน 2563.

Citation : เกริกวุฒิ กันเที่ยง, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, น้ำฝน จันทน์นวล และสุริยา คลังฤทธิ์. (2567). การท่องเที่ยวด้านศาสนา

เชิงจิตวิญญาณ เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญวัดพรหมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์
วิชาการ. 2(6) : 101-116; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.42>